

نقش کارآفرینی خلاق و تأثیر آن در توسعه اقتصاد مقاومتی

بابک نصیری قرقانی^۱

^۱ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب دانشکده مدیریت، babak_nasiri46@yahoo.com

چکیده

نقش شایسته کارآفرینی خلاق و تأثیر آن در رشد و توسعه اقتصادی، رقابت، شغل آفرینی، اشتغال زایی پایدار، استقرار و توسعه عدالت اجتماعی، حضور گسترده و فعال در بازارهای جهانی، فقرزدایی و افزایش امید به زندگی، شاد زیستی و سایر آرمان های اجتماعی برکسی پوشیده نیست. دستاورد راهبردی سیاست کارآفرینانه، دو پیامد مهم ایجاد اشتغال و ایجاد رفاه است که این دو با هم در خدمت توسعه اجتماعی قرار میگیرند تا جایی که امروزه توسعه کارآفرینی به یکی از راهبردهای مهم و اساسی اکثر کشورهای پیشرفته و نیز در حال توسعه تبدیل شده است. همچنین در بند یکم سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی به یکی از مهم ترین عوامل برای رسیدن به نقطه‌ی مطلوب اقتصادی اشاره دارد. آنچه که در این بند آمده است تامین شرایط و فعال سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیتهای اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقای درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط است.

واژگان کلیدی: کارآفرین، کارآفرینی خلاق، توسعه اقتصادی، سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی.

مقدمه

امروزه کارآفرینی را بعنوان موتور رشد و توسعه سازمان‌ها و جوامع می‌شناسند. {۱} همچنین از آن به‌عنوان سمبل و نماد تلاش و موفقیت در امور تجاری یاد می‌کنند. کارآفرینان پیشگامان و موفقیت‌های تجاری در جامعه هستند. توانایی آنها در بهره‌گیری از فرصت‌ها، نیروی آنها در نوآوری و ظرفیت آنها در قبال موفقیت، به عنوان معیارهایی هستند که کارآفرینی نوین به وسیله آنها سنجیده می‌شود کارآفرینان از نظر رهبری، مدیریت، نوآوری، کارایی، ایجاد شغل، رقابت، بهره‌وری و تشکیل شرکت‌های جدید، سهم مهمی در رشد اقتصادی دارند. بنابر اعتقاداتی، در جوامع، لازم است که انقلاب کارآفرینی رخ دهد. این انقلاب در قرن حاضر اهمیتی به مراتب بیشتر از اهمیت انقلاب صنعتی دارد. {۲}

گرایش به سوی کارآفرینی و کارآفرینان، از اوایل دهه ۱۹۸۰ به بعد، همزمان با تأکید شرکت‌ها بر نوآوری برای بقاء و رقابت با کارآفرینانی که بیش از پیش در صحنه بازار ظاهر می‌شدند موجب هدایت فعالیت‌های کارآفرینانه به درون شرکت‌ها شد. {۳} امروزه

اهمیت فرآیندهای کارآفرینانه در شرکت‌های بزرگ بیش از گذشته مورد تاکید قرار گرفت و محققین کانون توجه خود را به چگونگی القاء مقوله کارآفرینی در ساختار اداری شرکت‌های بزرگ معطوف نموده‌اند. {۴}

شایان ذکر است که آنچه در بین تمامی انواع کارآفرینان بطور مشترک می‌توان یافت، انجام یک فعالیت مخاطره آمیز بوده و هدف از تعمیم فرآیند کارآفرینی در سازمان‌ها در واقع اولویت دادن به انجام فعالیت‌های مخاطره آمیز نسبت به برنامه‌های جاری شرکت می‌باشد. برای ترویج کارآفرینی سازمانی در سازمان‌ها و موسسات باید شرایطی را در داخل سازمان بوجود آورد. عواملی که وسعت کارآفرینی را تحت تاثیر قرار می‌دهند جو کارآفرینی نامیده می‌شوند. سازمان‌ها برای ترویج روحیه کارآفرینی بایستی ایده‌های جدید و مطرح شده را مورد توجه قرار داده و منابع لازم را در اختیار افراد قرار دهند تا بتوانند، نظریات خود را عملی سازند. {۵}

تحولات و دگرگونی‌های شگرف و عظیمی که به دلیل رشد فزاینده افزایش دانش، صنعت و فناوری در زندگی نوع بشر رخ داده موجب شده تا کشورهای مختلف راهکارهای مناسب و مؤثری را برای بهره‌گیری هرچه بیشتر از این تحولات بیابند و به کار بندند. اندیشمندان و خردورزان، کارآفرینی را از مهمترین این راهکارها دانسته‌اند که در جهان کنونی مورد توجه بسیاری از کشورها قرار گرفته است. یکی از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین مسائلی که امروزه سازمان‌ها با آن روبه‌رو هستند، مساله خلاقیت و بسترسازی کارآفرینی سازمانی است. در جوامع آگاه و اندیشه‌ورز، دامنه تاثیر کارآفرینی بسیار وسیع بوده به نحوی که از تغییر در ارزش‌های اجتماعی تا رشد متقابل اقتصادی را شامل می‌شود و مواردی همچون توسعه فناوری، شناخت و گسترش بازارهای جدید، ساماندهی و بهره‌گیری اثربخش از منابع را در بر می‌گیرد.

اما به واقع کارآفرین خلاق کیست؟ کارآفرینی خلاق چیست و در پی آن افزایش مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی چگونه صورت می‌گیرد؟

کارآفرین خلاق کیست؟

نظر به اهمیت موضوع و نقش کارآفرینی در اقتصاد ملی و جهانی، تولید ثروت و ایجاد اشتغال به تدریج نه تنها اقتصاد دانان بلکه صاحب‌نظران سایر رشته‌ها از جمله روانشناسان، جامعه‌شناسان و حتی تاریخ دانان، از زوایای مختلف موضوع را بررسی و به ارائه تعاریفی از کارآفرین و کارآفرینی پرداختند و تعاریف زیادی از این واژه به عمل آمده که هر یک ابعادی از ویژگی‌های آن را ارائه می‌دهد.

هر چند شاخصه‌های کارآفرین به قدری زیاد است که نمی‌توان تمام آن را در یک جمله یا عبارت خلاصه نمود اما با تمام تفاوت‌ها در تعاریف تقریباً همگی بر نوآور بودن، تصمیم‌گیر بودن، متعهد بودن و مخاطره‌پذیر بودن کارآفرین اتفاق نظر دارند.

کارآفرین، نوآور و خلاق، مخاطره‌پذیر و مسئولیت‌پذیر است. او هدف‌گرا، واقع‌گرا و رشدگراست. کارآفرین دارای عزم و اراده، اعتماد به نفس و استقلال طلب است. قدرت تخیل، دوراندیشی، خودجوشی، بصیرت، تفکر مثبت، توانمندی در ایجاد ارتباط از دیگر ویژگی‌های کارآفرینان است. کارآفرین به چالش‌ها پاسخ مثبت می‌دهد، با مشکلات و موانع برخوردی مثبت دارد و از دانش به خوبی بهره می‌گیرد. او تلاش می‌کند تا دانش تولید شده در مراکز تحقیقاتی را به دانش تولید محصول تبدیل نماید و محصولی قابل رقابت به بازار ارائه دهد.

به عقیده «آلفرد مارشال» کارآفرینان افرادی هستند که ماجراجویی می‌کنند و ریسک آن را متقبل می‌شوند. سرمایه و نیروی کار را گرد هم می‌آورند، برنامه کلی آن را تنظیم می‌کنند و بر جزئیات آن نظارت می‌کنند. این کارآفرین باید توانایی مدیریت کارها را از طریق افراد داشته باشد و آن را در محیطی سامان دهد که ماجراجویی و ریسک، جزء ذاتی آن است. در اقتصاد مبتنی بر دانش، نوآوران و صاحبان فکر سرمایه‌های اصلی شرکت‌های تولیدی و کارآفرین هستند.

کارآفرینی خلاق چیست؟

کارآفرینی به معنای خلاقیت در کار و ایجاد فرصت‌های جدید اقتصادی و تولیدی و خلق ارزش جدید با خطرپذیری در منابع مالی، از عوامل رشد و شکوفایی اقتصادی است، زیرا کارآفرینی در یک جامعه و اقتصاد به معنای پویایی و بالندگی است. جامعه‌ای که در بستر کارآفرینی حرکت می‌کند، جامعه زنده و پویا و فعال است، از این‌رو به سادگی می‌تواند همه مشکلات و فشارهای بیرونی و درونی را تحمل کرده و پشت‌سر بگذارد. جامعه کارآفرین، از آستانه تحمل بسیار بالایی برخوردار است، زیرا خطرپذیری در آن بسیار بالا و در عین حال امری طبیعی و عادی تلقی می‌شود. از سوی دیگر کارآفرینی فرآیندی است که از طریق تجربه و انتقال آن، قابل آموزش و قابل یادگیری است زمانی که کارآفرینی به‌عنوان یک روش زندگی توسط اکثریت افراد جامعه پذیرفته شود، ارکان توسعه در آن جامعه در مقایسه با سایر جوامع سریع‌تر رشد می‌کند، چراکه کارآفرینی و افراد کارآفرین باعث ایجاد اشتغال، انتقال تکنولوژی، بهبود کیفیت زندگی و ایجاد رفاه و ثروت می‌شوند.

در کارآفرینی خلاق؛ فرایند خلاقیت از تصور شروع شده و با مهندسی ایده با مهار تصورات ادامه می‌یابد؛ آنگاه خلاقیت با مدیریت ایده، ایده‌های عملی و مفید و مناسب را به وجود می‌آورد. سپس ایده‌های مفید و عملی به وسیله نوآوری به خدمات و محصولات تبدیل خواهد شد. مدیران در سازمان‌های کارآفرین برای مسائلی از قبیل وقت آزاد، آزادی عمل، دسترسی به اطلاعات سیستم، پیشنهادها، تشویق و مخاطره‌پذیری اهمیت فوق‌العاده‌ای قائل هستند.

در یک نگاه کلی می‌توان کارآفرینی را به دو گروه اساسی تقسیم نمود. کارآفرینی فردی و کارآفرینی سازمانی. جاذبه اصلی کارآفرینی چه در بعد فردی و چه در بعد سازمانی آن بی حد بودن نوآوری است. کارآفرینان با ویژگی خلاقیت (به کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید)، براساس فرصت‌ها در زمان‌های مناسب قادرند محصولی جدید یا خدماتی نو به بازار ارائه نمایند. یعنی تلاش برای ایجاد یک تغییر هدفدار در توان اجتماعی یا اقتصادی یک سازمان و نوآوری فرایندی است پایان ناپذیر، زیرا نمی‌توان برای تولید علم حد و مرزی قائل گردید.

افزایش مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی چگونه صورت می‌گیرد؟

براساس تعاریف کارآفرینی؛ کارآفرینی عبارت است از پذیرش مخاطره، تعقیب فرصت‌ها و ارضای نیازها و خواسته‌ها از طریق نوآوری و تاسیس یک کسب و کار جدید، در واقع کارآفرینان کسانی هستند که چنین نقشی را در جامعه ایفا می‌کنند.

بدیهی است که انگیزه فعالیت‌های کارآفرین نفع شخصی است، ولی ایجاد فضای مناسب برای کارآفرینی در کشورها منافع ملی را به دنبال دارد. به عبارت بهتر، کارآفرینی موتور رشد و توسعه است. در عین حال یک کارآفرین زمانی می‌تواند به جایگاه والایی از موفقیت دست یابد که دارای تخصص و مهارت در شاخه کاری خود باشد. نباید از یاد برد که عنصر مهارت در روند کارآفرینی بسیار اهمیت دارد. نیروی کار ماهر و صاحب مهارت، نگرش مثبت به رشد و توسعه در عرصه کارآفرینی و تقویت کسب و کارهای کوچک را فراهم می‌آورد. ویژگی کارآفرینان برتر، انگیزه، استقامت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، استقلال‌طلبی و ماهر بودن است که در بین فارغ‌التحصیلان فنی و حرفه‌ای به وفور یافت می‌شود. هم اکنون در عرصه‌های جهانی افراد خلاق و مبتکر به‌عنوان کارآفرینان منشأ تحولات بزرگی در زمینه صنعتی، تربیتی و خدماتی شده‌اند و در نهایت، کارآفرینان با کارآفرینی موجب می‌شوند تا جامعه به چنان باور و اعتمادی برسد که هر آنچه نیاز اقتصادی است، برآورده سازد و با آبادانی و تولید و تصرف در جهان مادی، آن را برای آسایش جامعه مورد بهره‌برداری قرار دهند. و همین امر موجب می‌شود تا جامعه انسانی به رشد و شکوفایی در همه زمینه‌ها از جمله حوزه اقتصادی دست یابد.

بنابراین در دنیای در حال تحول امروز، کامیابی از آن جوامع و سازمان‌هایی است که بین منابع کمیاب و قابلیت‌های مدیریتی و کارآفرینی و خلاقیت منابع انسانی خود رابطه معنی‌داری برقرار سازد. به عبارتی دیگر، جامعه و سازمانی می‌تواند در مسیر توسعه بخصوص توسعه اقتصادی، حرکت رو به جلو داشته باشد که با ایجاد بسترهای لازم، منابع انسانی خود را به دانش و مهارت کارآفرینی مولد تجهیز کند تا آنها با استفاده از تکنیک‌هایی چون مهندسی ارزش، سایر منابع جامعه و سازمان را به سوی ایجاد ارزش و حصول رشد و توسعه، مدیریت و هدایت کنند. و کارآفرینی، قابلیت است که می‌تواند سازمان‌ها را در این برهه حساس نجات دهد و بقای آنها را تضمین کند.

نتیجه گیری

کارآفرینی را می‌توان فعالیتی به‌شمار آورد که به آفرینش کار و ایجاد ارزش افزوده در سرمایه یا تولید و عرضه هرگونه کالا یا خدمت جدید منتج می‌شود و از آن جایی که نوآوری بدون خلاقیت، ایده‌یابی و پژوهش هدفمند معنا پیدا نمی‌کند، لذا جست‌وجوی راهکارهای موثر برای پرورش خلاقیت، گردآوری و هدایت ایده‌ها در دستور کار تمام سازمان‌های پیشرو قرار گرفته است. از آنجایی که کارآفرینی، موجبات خودباوری و اعتماد افراد را فراهم و یا تقویت می‌کند همین امر موجب می‌شود تا جامعه انسانی به رشد و شکوفایی در همه زمینه‌ها از جمله حوزه اقتصادی دست یابد بنابراین هرگونه فشار درونی و بیرونی را تحمل کرده و با صبر و شکیبایی و نیز سعی و کار و تلاش، مشکلات را از سر راه برمی‌دارد. این همان جایگاهی است که در اقتصاد مقاومتی تبیین شده است.

بنابراین در دنیای در حال تحول امروز، کامیابی از آن جوامع و سازمان‌هایی است که بین منابع کمیاب و قابلیت‌های مدیریتی و کارآفرینی و خلاقیت منابع انسانی خود رابطه معنی‌داری برقرار سازد. به عبارتی دیگر، جامعه و سازمانی می‌تواند در مسیر توسعه بخصوص توسعه اقتصادی، حرکت رو به جلو داشته باشد که با ایجاد بسترهای لازم، منابع انسانی خود را به دانش و مهارت کارآفرینی مولد تجهیز کند تا آنها با استفاده از تکنیک‌هایی چون مهندسی ارزش، سایر منابع جامعه و سازمان را به سوی ایجاد ارزش و حصول رشد و توسعه، مدیریت و هدایت کنند.

بسیاری از صاحب‌نظران آموختند که پرداختن مدیران به کارآفرینی، فضایی در سازمان به‌وجود می‌آورد که علاوه بر افزایش رضایت شغلی و بالارفتن میزان بهره‌وری، روحیه انجام کارهای یکنواخت و تکراری را به تدریج به رفتارهای خلاقانه در سطح سازمان تبدیل می‌کنند و در شرایطی که در اقتصاد مبتنی بر دانش، نوآوران و صاحبان فکر سرمایه‌های اصلی شرکت‌های تولیدی و کارآفرین هستند

واضح است که فرآیند مذکور برای توسعه اقتصادی یک جامعه، به‌عنوان یکی از ارزان‌ترین ابزارها با بهترین نتیجه و بیشترین کارایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

مراجع

- [۱] هیگینز، جی‌فرام، کارآفرینی (۱۰۱ تکنیک حل خلاق مسئله) ترجمه، سید علی‌رضا فیض بخش و حمیدرضا تقی یاری، ۱۳۸۳، انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف.
- [۲] شفیع زاده، حمید و پرداختچی، محمد حسن، ۱۳۸۵، درآمدی بر کارآفرینی سازمانی، تهران: انتشارات ارسباران
- [۳] نظری، مریم، از صفر تا بی‌نهایت، اره کارآفرینان، ۱۳۸۲، شماره ۲.
- [۴] برکر، جوئل آرتور، هنر کشف آینده، ترجمه نغمه خادم باشی، ۱۳۸۰، انستیتو ایز ایران.
- [۵] صمد آقایی، جلیل، ۱۳۷۸، سازمان‌های کارآفرین، تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی
- [۶] بررسی رشد کارآفرینی در ایران در مقایسه با کشورهای حوزه سند چشم انداز فصلنامه تخصصی پارک ها و مراکز رشد، سال نهم، شماره ۳۴، بهار ۱۳۹۲
- [۷] تکنیک‌های خلاقیت در کارآفرینی؛ گردآورنده مطالب و مولف: مرتضی محمدی، مشاور علمی: مرتضی محمدی، ویراستاران: ویدا محمدی، مرتضی محمدی
- [۸] خلاقیت و نوآوری در کارآفرینی؛ نویسنده: عباس حبیبی - ماهان تیموری